

KS. RADOSŁAW MAZUR
INSTYTUT NAUK TEOLOGICZNYCH US
ORCID 0000-0001-8240-7792

JAKA JEST MŁODZIEŻ? AKTUALNOŚĆ DIAGNOZY ŚW. JANA PAWŁA II ZAWARTEJ W LIŚCIE DO MŁODYCH CAŁEGO ŚWIATA *PARATI SEMPER*

Obserwowane obecnie coraz większe dystansowanie się młodzieży od praktyk religijnych oraz uczestnictwa w szkolnych lekcjach religii, zwłaszcza w szkołach ponadpodstawowych¹, powinno być impulsem do stawiania pytań o kondycję współczesnej młodzieży, również kondycję duchową. Badanie przeprowadzone przez *PEW research* w 2018 r. wskazały na Polskę jako na najszybciej sekularyzujący się kraj, przynajmniej gdy chodzi o młode pokolenie². W roku szkolnym 2020/21 na lekcje religii we wszystkich typach placówek edukacyjnych uczęszczało 85,7% uczniów, przy czym w liceach ogólnokształcących w lekcjach religii uczestniczyło 69,5% młodzieży³. W obliczu obserwowanych trendów sekularyzacyjnych warto wracać do myśli św. Jana Pawła II, który w czasie swojego życia kapłańskiego, biskupiego i później papieskiego na stałe związał się z młodymi, towarzysząc im, starając się ich zrozumieć, a także pomagając im zrozumieć samych siebie. W artykule uwaga została skupiona na przypomnieniu głównych myśli papieskiego nauczania do młodych, które w całościowy i kompletny sposób zostało wyrażone w liście *Parati semper*, a przy innych okazjach było rozwijane i aktualizowane, a także na próbie odpowiedzi na pytanie, na ile diagnozy i intuicje Papieża Polaka są dzisiaj aktualne i znajdują odzwierciedlenie w obecnej trosce Kościoła o młodych.

1. Jan Paweł II papieżem młodzieży

Jan Paweł II ze względu na swoją charyzmatyczność, ale i na długi, prawie 27-letni okres pontyfikatu, doczekał się wielu określeń, które mają za zadanie

---

¹ Na ten temat zob. np.: R. Cekiera, *Cyfrowi apateiści? Szkic do socjologicznego portretu religijności młodych Polaków*, w: *Młodzież wobec wiary i powołania*, red. A. Draguła, Szczecin 2020, s. 49-70.

² Zob. <https://www.pewresearch.org/religion/2018/06/13/young-adults-around-the-world-are-less-religious-by-several-measures/>.

³ ISKK, *Annuario statistico Ecclesiae in Polonia. Dane za rok 2020*, Warszawa 2021, s. 32-34.

scharakteryzować główne obszary jego działalności. Nazywany jest papieżem rodziny⁴, papieżem pielgrzymem⁵, papieżem pokoju⁶. Nadano mu również przydomek papieża młodzieży. Niewątpliwie jest to owoc nieustannego prowadzenia dialogu z młodymi i troski o nich, wykazywanej przez Papieża Polaka⁷.

Swoją troskę o młodzież Jan Paweł II uzasadnił już na początku swojego pontyfikatu, gdy w Bazylice św. Piotra, w czasie audiencji 8 listopada 1979 r. powiedział: „Papież kocha wszystkich, ale w szczególny sposób kocha młodych, gdyż oni mają uprzywilejowane miejsce w sercu Chrystusa, który pragnął przebywać wśród dzieci i rozmawiać z młodymi; do młodych też szczególnie kierował swoje wezwanie, a Jan – najmłodszy spośród apostołów – był Jego uczniem umiłowanym”⁸.

Liczne podróże Jana Pawła II stawały się często okazją do spotkań z młodzieżą, także tych nieoficjalnych, przeradzających się w serdeczny i przyjazny dialog, będący okazją do postawienia młodym kluczowych pytań o sens życia, wiary czy wizję przyszłości⁹. Tradycją stały się chociażby wieczorne spotkania papieża z młodymi, kiedy pojawiał się on w oknie krakowskiej kurii¹⁰.

Papież spotykał się również z polską młodzieżą w czasie oficjalnych punktów swoich pielgrzymek. Tak było w 1979 r., gdy mówił do młodzieży akademickiej zgromadzonej w Warszawie przed kościołem św. Anny: „ogromnie wiele zależy od tego, jaką każdy z was przyjmie miarę swojego życia, swojego człowieczeństwa. (...) Odważcie się przyjąć tę miarę, którą pozostawił nam Chrystus w Wieczerniku Zielonych Świąt, a także w wieczerniku naszych dziejów”¹¹. Podczas swej pierwszej pielgrzymki Jan Paweł II spotkał się z młodzieżą także w Gnieźnie oraz w Krakowie na Skałce. Podczas tego ostatniego spotkania doszło do pewnego precedensu, papież nie odczytał przygotowanego wcześniej przemówienia, ponieważ jak sam powiedział: „poza tym jeszcze jako tako po polsku potrafię mówić, nie tylko czytać”¹².

⁴ Zob. np. L. Smoliński, *Św. Jan Paweł II. Papież rodziny*, Kraków 2020.

⁵ Zob. np. W. Chrostowski, *Papież – Pielgrzym. Jan Paweł II na znaczkach pocztowych świata*, Warszawa 1991.

⁶ Zob. np. J. Sutor, *Jan Paweł II – wielki ambasador pokoju, pojednania i sprawy polskiej*, „Kra-kowskie Studia Międzynarodowe” 111, 3 (2006), s. 119-132.

⁷ Zob. J. Niewęgłowski, *Jan Paweł II i młodzież*, „Seminare” 23 (2006), s. 319.

⁸ *Wy jesteście moją nadzieją. Słowa Jana Pawła II do młodzieży całego świata*, red. D. Alimenti, A. Michelini, Łódź 1983, s. 16.

⁹ J. Niewęgłowski, *Jan Paweł II i młodzież*, dz. cyt., s. 325.

¹⁰ Zob. *Wieczorne spotkania na Franciszkańskiej*; https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/inne/8pl_franciszanska_16082002.html [dostęp 24.06.2022].

¹¹ Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży akademickiej*, Warszawa, 3 czerwca 1979 r., w: *Święty Jan Paweł II, Benedykt XVI, Franciszek do młodzieży (1979-2015)*, red. M. Dąbrowska, A. Piętka, Poznań 2015, s. 4.

¹² Jan Paweł II, *Przemówienie podczas spotkania z młodzieżą*, Kraków-Skałka, 8 czerwca 1979, w: *Święty Jan Paweł II, Benedykt XVI, Franciszek do młodzieży (1979-2015)*, dz. cyt., s. 556; por. tenże, *Przemówienie przygotowane na spotkanie z młodzieżą (niewygodzone)*, Kraków-Skałka, 8 czerwca 1979, w: tamże, s. 560-564.

W spontanicznym rozważaniu podjęta została potrzeba formowania się ludzi młodych i rozwijania talentów, nie zabrakło w nim również odwołania się papieża do własnego doświadczenia. Podobne spotkania miały miejsce również w czasie kolejnych pielgrzymek do Ojczyzny.

Wyrazem troski i odpowiedzialności za młodzież są również papieskie zachęty do dawania świadectwa zarówno słowem, jak i życiem, kierowane w czasie Światowych Dni Młodzieży, zainicjowanych przez Jana Pawła II¹³. Inicjatywa ta została ogłoszona w Orędziu Wielkanocnym 7 kwietnia 1985 r., w którym papież napisał: „Z tysiącami młodych spotkałem się w ubiegłą niedzielę i pozostał w mej duszy świąteczny obraz ich entuzjazmu. Życząc, aby to wspaniałe przeżycie mogło powtórzyć się w przyszłych latach i dać początek Światowemu Dniowi Młodzieży w Niedzielę Palmową”¹⁴. Od 1986 roku Światowe Dni Młodzieży celebrowane są corocznie w diecezjach, a co kilka lat (2 lub 3) w wyznaczonym miejscu na świecie pod przewodnictwem papieża¹⁵. Do tej pory dni te były dwa razy organizowane w Polsce: w 1991 roku w Częstochowie¹⁶ oraz w 2016 roku w Krakowie¹⁷.

2. Wizja młodego człowieka i młodości w *Parati semper*

W sposób najpełniejszy swoją myśl na temat młodych ludzi i ich świata Papież Polak wyraził w liście do młodych całego świata *Parati semper*¹⁸, napisanym w 1985 roku z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży ogłoszonego przez Organizację Narodów Zjednoczonych. Na początku listu św. Jan Paweł II zaznacza, że Kościół przykłada dużą wagę do okresu młodości, ponieważ jest to kluczowy etap w życiu i rozwoju człowieka¹⁹. Patrząc na to stwierdzenie od strony antropologii i psychologii rozwojowej można potwierdzić papieską diagnozę. Rzeczywiście okres młodości to czas niezwykle istotny dla prawidłowego ukształtowania cech, zdolności, postaw

¹³ Zob. A. Skreczko, *Świadectwo życia chrześcijańskiego w nauczaniu Jana Pawła II skierowanym do młodzieży*, „Studia Theologica Varsaviensia” 45/1 (2003), s. 85-103.

¹⁴ Jan Paweł II, Orędzie Wielkanocne, „L'Osservatore Romano”, ed. polska, 4-5 (1985), s. 12; por. H. Tomasik, *Światowe Dni Młodzieży jako wydarzenie katechetyczne*, „Studia Katechetyczne” 11 (2015), s. 11-12; warto odnotować, że cały cytowany numer „Studiów Katechetycznych” poświęcony jest właśnie fenomenowi ŚDM.

¹⁵ Zob. E. Tkocz, *Formacyjny wymiar Światowych Dni Młodzieży*, „Studia Katechetyczne” 11 (2015), s. 37.

¹⁶ Zob. np.: *Światowe Dni Młodzieży – Częstochowa 1991*; źródło: <https://jp2online.pl/publikacja/swiatowe-dni-mlodziezy-czestochowa-1991;UHVibGljYXRpb246NzA=> [dostęp 28.06.2022].

¹⁷ Zob. D. Muskus, *Kościół w Polsce przygotowuje Światowe Dni Młodzieży*, „Studia Katechetyczne” 11 (2016), s. 21-33.

¹⁸ Jan Paweł II, *List do młodych całego świata Parati semper z okazji międzynarodowego roku młodzieży* (31.03.1985) (dalej: PS); w: *Święty Jan Paweł II, Benedykt XVI, Franciszek do młodzieży* (1979-2015), red. M. Dąbrowska, A. Piętka, Poznań 2015, s. 20-59.

¹⁹ PS 1.

czy też spełnienia zadań, które zadecydują o kształcie przyszłej dorosłości²⁰. Patrząc od strony teologicznej, powyższe stwierdzenie jest praktyczną aplikacją ogólniejszej myśli, wyrażonej w programowej encyklice Jana Pawła II *Redemptor hominis*, mówiącej, że „człowiek jest drogą Kościoła”²¹. Nie jest to bowiem nigdy człowiek abstrakcyjny, mowa tu o człowieku konkretnym, będącym w danym momencie swojego życia, przeżywającym osobiste, ale i charakterystyczne dla danego etapu rozwojowego rozterki i dylematy. Dochodzi tu do głosu katechetyczna zasada dostosowania, której istotą jest „zapropionować ścieżki katechizacji, dostosowane do różnych potrzeb, wieku i sytuacji życiowej adresatów”²².

Podkreśleniu doniosłej roli młodości służy stwierdzenie, że młodzież jest przyszłością świata i już dzisiaj jest za tę przyszłość odpowiedzialna. „Do was należy odpowiedzialność za to, co kiedyś stanie się teraźniejszością wraz z Wami, a obecnie jest jeszcze przyszłością”²³. Jeszcze dobitniej myśl o odpowiedzialności za to, co kiedyś nastąpi, papież wyraża w stwierdzeniu: „w Was jest nadzieja, ponieważ Wy należycie do przyszłości, a zarazem przeszłość do Was należy”²⁴. Nie bez znaczenia jest tutaj odniesienie do nadziei, która wnosi w spojrzenie ku przyszłości element pozytywny. Pozytywnie wybrzmiewa również myśl, że przez pryzmat ludzi młodych także Kościół jest nieustannie młody, nie traci swojej ewangelicznej świeżości, nie ulega petryfikacji²⁵.

Jako inspirację do swoich rozważań o młodości Ojciec Święty wybrał ewangeliczne spotkanie Jezusa z młodzieńcem (Mk 10, 17-22²⁶). Choć, jak sam zauważa, są obecne jeszcze inne ewangeliczne opisy spotkań Jezusa z młodymi (np. wskrzeszenie córki Jaira – Łk 8, 49-56 oraz młodzieńca z Nain – Łk 7, 11-17), to właśnie opis spotkania z bogatym młodzieńcem jest najbardziej kompletny i obfitujący w treść²⁷. Istotą przywołanego obrazu jest prawda, że rzeczy doczesne, dobra materialne potrafią w sercu człowieka zająć miejsce Boga, mogą stać się rękojmą życia. Jednym ze skutków grzechu pierworodnego jest bowiem żądza posiadania,

²⁰ Zob. R. Mazur, *Młodzież adresatem katechezy*, w: *Leksykon katechetyczny*, red. J. Kochel, J. Kosterz, Kielce 2022, s. 436-438; por. J. Niewęglowski, *Jan Paweł II i młodzież*, dz. cyt., s. 320.

²¹ RH 14.

²² Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, Kielce 2020 (dalej DK), 225.

²³ PS 1.

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

²⁶ Trzeba zauważyć, że choć Jan Paweł II najczęściej odwołuje się do markowej wersji tekstu, to jednak korzysta również z tekstów paralelnych (Mt 19, 16-22; Łk 18, 18-23). Samo słowo „młodzieniec” nie pojawia się u św. Marka, tam można przeczytać raczej o „bogатым człowieku”, u św. Łukasza nawet o „bogатым dostojniku”, o młodym wieku rozmówcy wspomina jedynie św. Mateusz.

²⁷ Zob. PS 3.

gromadzenia, która zabija ekonomię daru i nieraz staje się prawdziwym i realnym bałwochwalstwem²⁸.

Papież w swoim liście słusznie zauważa, że to sama młodość jest szczególnym bogactwem człowieka. Jest to bowiem czas odkrywania swojego „ja” i związanych z nim właściwości i uzdolnień; czas, w którym istotne staje się „samourzeczywistnienie”, czyli realizacja projektu przyszłego życia²⁹. Pewnym dramatem przeżywanej młodości może stać się sytuacja, w której to niezwykle bogactwo jest przysłonięte czy wręcz odrzucone ze względu na bardziej wymierne bogactwa materialne, które z właściwego im miejsca bycia środkiem do realizacji godziwych celów potrafią stać się celem samym w sobie³⁰. Jak dodaje Jan Paweł II, wewnętrzne bogactwo, to kim jest, doprowadza młodzieńca do spotkania z Jezusem, natomiast bogactwo zewnętrzne, to, co ma, prowadzi do decyzji odejścia od Nauczyciela³¹.

Bogactwo młodości przejawia się również w umiejętności stawiania pytań egzystencjalnych³², niecierpliwych, natarczywych, ale na tyle kluczowych, że odpowiedź na nie nie może być powierzchowna ani pośpieszna. Obecnie zauważa się zanik zdolności stawiania pytań egzystencjalnych przez młodych ludzi – trzeba je umiejętnie stymulować³³ i pomagać młodym wydobywać się z duchowego i egzystencjalnego, a w ostatnim czasie także coraz bardziej cyfrowego apateizmu³⁴. Wśród tych pytań, które stawiają młodzi ludzie i które mają im pomagać stawiać ci, którzy im towarzyszą, nie powinno, chociaż coraz częściej ma to miejsce, zabraknąć pytania o Boga. Jest On bowiem zasadą porządkującą wszystkie inne odpowiedzi. Bez tej fundamentalnej i podstawowej wszystkie inne odpowiedzi stają się relatywne i labilne. Motywem stawiania pytań o Boga, sens, dobro, zło, wartości jest obraz i podobieństwo człowieka do Boga i to, że bez Niego człowiek nie jest w stanie sam siebie zrozumieć³⁵. Myśl powyższa jest echem słów wypowiedzianych w Warszawie podczas pierwszej pielgrzymki do Ojczyzny, w której Papież Polak stwierdza, że: „człowiek nie może sam siebie do końca zrozumieć bez Chrystusa”³⁶, a także

²⁸ Zob. S. Fausti, *Rozważaj i głos Ewangelię. Katecheza narracyjna Ewangelii według św. Marka*, Kraków 2002, s. 348; por. Tenże, *Wspólnota czyta Ewangelię według św. Mateusza*, Częstochowa 2007, s. 418.

²⁹ Zob. PS 3.

³⁰ Zob. S. Fausti, *Wspólnota czyta Ewangelię*, dz. cyt., s. 418.

³¹ Zob. PS 3.

³² Zob. J. Wadowski, *Pytania egzystencjalne jako droga do wiary w świetle encykliki „Fides et ratio”*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 11, 1 (2003), s. 167-178.

³³ Zob. R. Mazur, *Nauczanie religii chaosie aksjonormatywnym współczesnego świata*, „Studia Paedagogica Ignatiana” 21, 4 (2018), s. 120.

³⁴ Zob. R. Cekiera, *Cyfrowi apateiści? Szkic do socjologicznego portretu religijności młodych Polaków*, dz. cyt., s. 51.

³⁵ Zob. PS 4.

³⁶ Jan Paweł II, *Homilia we Mszy św. na Placu Zwycięstwa*, w: *Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*, red. S. Dusza, F. Mąkinia, Poznań-Warszawa 1979, s. 22; por. B. Rozen, *Pierwszy katecheta Kościoła Jan Paweł II – uczy, jak żyć*, „Studia Warmińskie” XXXVIII (2001), s. 274.

myśli zawartej w cytowanej już encyklice *Redemptor hominis*: „człowiek nie może żyć bez miłości. Człowiek pozostaje dla siebie istotą niezrozumiałą, jego życie jest pozbawione sensu, jeśli nie objawi mu się Miłość, jeśli nie spotka się z Miłością, jeśli jej nie dotknie i nie uczyni w jakiś sposób swoją, jeśli nie znajdzie w niej żywego uczestnictwa”³⁷. W analizowanym liście autor zauważa, że ewangeliczne słowa „tylko Bóg jest dobry” oznaczają, że to właśnie On jest ową Miłością³⁸. Czas młodości to również czas, jak trafnie zauważa Barbara Rozen, obudzenia w sobie człowieka wewnętrznego³⁹.

Wśród pytań egzystencjalnych zadawanych przez młodych ludzi nie może również zabraknąć i tych o życie wieczne, o ostateczne przeznaczenie człowieka. Świat doczesny nie może bowiem być jedynym i ostatecznym horyzontem. Powyższa perspektywa zakłada jednocześnie umiłowanie świata oraz pewien dystans do niego. Jest to perspektywa pielgrzyma, który wie, że nie jest tu na zawsze⁴⁰.

Odpowiadając na pytanie swojego rozmówcy, Jezus pyta go o znajomość przykazań i wymienia niektóre z tworzących Dekalog. Młodzieniec nie tylko potwierdza znajomość Bożego Prawa, ale i zapewnia o jego przestrzeganiu, o tym, że przykazania są dla niego życiowym kompasem od wczesnej młodości⁴¹. Papież wykorzystuje ten fragment ewangelicznego spotkania, aby przybliżyć młodym ludziom prawdę o wadze i wartości sumienia, o tym jak ważne jest by je odkrywać i formować. Czyni to za pomocą obrazu dwóch różnych płaszczyzn zapisu przykazań. Pierwszą z nich są tablice Dekalogu, które ustalają podstawowe ramy życia człowieka⁴², uzupełnione jednak chrześcijańską perspektywą Kazania na Górze oraz przykazania miłości⁴³. Drugą płaszczyzną jest świadomość moralna człowieka, jego sumienie⁴⁴. Pytanie Jezusa o znajomość przykazań jest więc również pytaniem o spójność tych dwóch przestrzeni, o interioryzację zewnętrznych norm w ludzkim wnętrzu⁴⁵.

Jezus spogląda z miłością na młodzieńca udzielającego pozytywnej odpowiedzi, świadczącej o obecności i normatywnej roli przykazań w jego życiu. Papież dodaje, że Jezus patrzy w ten sposób na każdego człowieka i niezwykle ważne jest to, aby tego spojrzenia doświadczyć. Spojrzenie owo jest w pewnym sensie kwintesencją

³⁷ RH 1.

³⁸ Zob. PS 4.

³⁹ Zob. B. Rozen, *Pierwszy katecheta Kościoła Jan Paweł II – uczy, jak żyć*, dz. cyt., s. 275.

⁴⁰ Zob. PS 5.

⁴¹ Zob. PS 6.

⁴² Zob. W. Chrostowski, *Dekalog*, Kraków 2020, s. 10; por. P. Tomasik, *Dekalog we katechezie*, w: *Dziesięć słów. Aktualność nauczania św. Jana Pawła II w 30. Rocznicę IV Pielgrzymki do Ojczyzny*, red. R. Mazur, Kielce 2021, s. 12-18.

⁴³ Zob. PS 6; por. *Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 2002 (dalej KKK), 2052.

⁴⁴ Zob. J. Bujak, *Relacja wolności ludzkiej i prawa Dekalogu w myśli Jana Pawła II*, w: *Dziesięć słów*, dz. cyt., s. 79-81.

⁴⁵ Zob. DK 75-77.

całej Dobrej Nowiny, a swoją największą wyrazistość osiągnęło w chrystusowym krzyżu⁴⁶. Jak dodaje papież, prawda, że: „Chrystus miłuje każdego i zawsze, staje się mocnym punktem oparcia dla całej naszej ludzkiej egzystencji”⁴⁷. Nieszczęściem rozmówcy Jezusa jest to, że przekonany o swojej nienaganności wobec Prawa nie dostrzega pełnego miłości spojżenia⁴⁸.

Kolejny etap rozmowy różni się w poszczególnych narracjach. U św. Marka to Jezus mówi: „jednego ci brakuje” (Mk 10, 21), natomiast według św. Mateusza to sam młodzieniec zadaje Jezusowi pytanie: „czego mi jeszcze brakuje?” (Mt 19, 20). Jan Paweł II wykorzystuje właśnie ten fragment, by ukazać, że w każdym człowieku jest to pytanie o coś więcej, dążenie do doskonałości, a także by wskazać odpowiedź na nie w realizacji wskazań rad ewangelicznych oraz rozeznaniu swojego życiowego powołania⁴⁹. Jest to również okazja dla autora listu, aby zachęcić młodych ludzi do odkrywania wartości powołania do kapłaństwa, a także do spojżenia na swój własny projekt życia w optyce powołania. Źródłem dla papieskich rozważań staje się tu odnowiona i przypomniana soborowa wizja powołania człowieka, które jest udziałem każdego⁵⁰. Na tym tle zostaje również doceniona wartość i waga powołania do miłości małżeńskiej, a także potrzeba podmiotowego odnośnienia się do siebie osób w miłości, w opozycji do lansowanego we współczesnym świecie odniesienia przedmiotowego, w którym miłość zostaje zredukowana do „używania”. Rozważaniom tym towarzyszy apel o odwagę odkrywania miłości, „która stawia wymagania”⁵¹.

Kolejnym aspektem odpowiedzi na pytanie o „coś więcej” jest wskazanie na potrzebę rozwijania talentów i zainteresowań, najpierw poprzez rzetelną naukę, a później przez dobrze wykonywaną pracę. Młodość to czas rozwijania i urzeczywistniania talentów, praca natomiast, mimo tego, że łączy się z wysiłkiem, jest zawsze trudem twórczym⁵².

W dalszych rozważaniach dotyczących wolności zawarty jest program samowychowania, które zawiera w sobie potrzebę bycia człowiekiem sumienia, bycia dla drugich, a także bycia człowiekiem prawdy. Sama wolność zawiera w sobie kryterium prawdy, a nawet, można powiedzieć, dyscyplinę prawdy⁵³.

Kończąc swój list i posiłkując się fragmentem Pierwszego Listu św. Jana Apostoła (1J 2, 13-14) papież zachęca młodych ludzi do walki. Nie ma być to jednak walka

⁴⁶ Zob. PS 7.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Zob. S. Fausti, *Wspólnota czyta Ewangelię*, dz. cyt., s. 351.

⁴⁹ Zob. PS 8; por. W. Rzeszowski, *Powołanie jako dialog*, „Pastores” 30, 1 (2006), s. 51-52.

⁵⁰ Zob. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, Poznań 2008, 11; por. R. Mazur, *Powołanie w nauczaniu religii młodzieży szkół ponadpodstawowych*, w: *Młodość wobec wiary i powołania*, dz. cyt., s. 256-260.

⁵¹ Zob. PS 10.

⁵² Zob. PS 11.

⁵³ Zob. PS 12; por. J. Niewęglowski, *Jan Paweł II i młodzież*, dz. cyt., s. 329.

zewnątrzną, z kimś czy przeciw komuś, chodzi o wewnętrzne zmaganie z prawdziwym złem, z grzechem, a zwłaszcza z najbardziej ewidentnymi jego przejawami: „z niesprawiedliwością, wyzyskiem, fałszem, zakłamaniem, ze wszystkim, co krzywdzi, poniża, plugawi ludzkie współzycie i obcowanie, z każdą zbrodnią w stosunku do życia”⁵⁴.

List kończy się papieską zachętą, którą dane będzie także później usłyszeć tłumom młodzieży zgromadzonym na polach lednickich 17 maja 2002 r. Są one parafrazą słów Maryi wypowiedzianych do sług weselnych w Kanie Galilejskiej: „cokolwiek Chrystus wam powie, to czyńcie”⁵⁵.

3. Aktualność spojrzenia św. Jana Pawła II

Aktualność myśli papieskiej zawartej w *Parati semper* ma swoje źródło najpierw w ponadczasowości ewangelicznej historii spotkania Jezusa z młodzieńcem. Sam Jan Paweł II zauważa, że ta rozmowa ma charakter uniwersalny i ponadczasowy, ponieważ: „To poniekąd stale i wciąż, poprzez stulecia i pokolenia, Chrystus tak rozmawia z młodym człowiekiem, chłopcem czy dziewczyną. Rozmawia na różnych miejscach ziemskiego globu, wśród różnych narodów, ras i kultur. Każdy z Was jest w tej rozmowie Jego potencjalnym rozmówcą”⁵⁶. Jak zauważa Silvano Fausti, wszyscy jesteśmy zbyt bogaci, pozbawieni niezbędnego ubóstwa dziecka, co powoduje, że każdy może się odnaleźć w określeniu rozmówcy Jezusa jako „pewien człowiek”⁵⁷.

Świadectwem aktualności i ponadczasowości historii spotkania Jezusa z młodzieńcem jest także fakt, że sięga do niej papież Franciszek w adhortacji *Christus vivit*⁵⁸, która powstała 34 lata po liście Jana Pawła II *Parati semper*. Interpretując historię ewangeliczną papież zauważa, że nie trzeba żałować tego, że przeżywa się swoją młodość dobrze, inaczej niż wszyscy (wbrew modom i z krytyczną umiejętnością oceny pojawiających się prądów i tendencji), otwierając serce na Pana⁵⁹. To bardzo istotna zachęta, dotycząca nierzadkich sytuacji, w których młody człowiek jest osamotniony ze swoimi ideałami czy młodzieńczymi pragnieniami, także w kontekście swojej wiary. Natomiast odejście młodzieńca od Jezusa Franciszek interpretuje jako wyrzeczenie się swej młodości⁶⁰. Tak dzieje się i dzisiaj, gdy

⁵⁴ PS 15.

⁵⁵ PS 16 (por. J 2, 5); zob. Jan Paweł II, *Przesłanie – Lednica2002*; źródło: <https://adonai.pl/jp2/?id=20> [dostęp 22.06.2022].

⁵⁶ Zob. PS 2.

⁵⁷ S. Fausti, *Rozważaj i głoś Ewangelię*, dz. cyt., s. 348.

⁵⁸ Franciszek, *Adhortacja Apostolska Christus vivit do młodych i całego Ludu Bożego*, Częstochowa 2019 (dalej CV).

⁵⁹ Zob. CV 17.

⁶⁰ Zob. CV18.

młodzi ludzie rezygnują ze swojej bezkompromisowości, przywiązują się do wartości materialnych i ubóstwiają to, „co nie jest Bogiem”⁶¹. Zachęcając do młodzieńczej pięknej miłości do Chrystusa i do trwania przy Nim, Franciszek odwołuje się do wyznania św. Augustyna, który z perspektywy lat przyznaje: „Późno Cię umiłowalem, Piękności tak dawna, a tak nowa! Późno Cię umiłowalem”⁶².

Ponadczasowość nauczania Jana Pawła II do młodzieży bierze się również z faktu, że niektóre dylematy młodych, zwłaszcza te ściśle związane z okresem rozwojowym, takie jak kształtowanie własnej tożsamości, zmierzanie ku samodzielności, szukanie szczęścia i odwzajemnionej miłości czy troska o przyszłość są niezmiennie⁶³.

Również współcześnie niezwykle istotną kwestią dla młodych ludzi jest odkrycie specyficznego i niepowtarzalnego powołania, co dochodzi do głosu także w adhortacji do młodych papieża Franciszka, który zauważa: „ma ono [powołanie – R.M.] wielką wartość, ponieważ stawia całe nasze życie przed Bogiem, który nas kocha, i pozwala nam zrozumieć, że nic nie jest owocem bezsensownego chaosu, ale przeciwnie, wszystko może być włączone w proces odpowiedzi Panu, który ma dla nas wspaniały plan”⁶⁴.

Szukając różnic czy pewnej ewolucji myśli pasterzy Kościoła na temat młodzieży pomiędzy *Parati semper* a *Christus vivit* można wskazać na dwie kwestie. Pierwsza z nich to podkreślenie przez Franciszka zróżnicowania rozumienia pojęcia „młódzież” i to do tego stopnia, że w niektórych krajach zauważyć można tendencje do używania tego terminu w liczbie mnogiej. Owo doświadczenie pluralizmu światów młodzieży było udziałem synodu, a wcześniej nie było tak mocno podkreślane⁶⁵. Druga różnica dotyczy perspektywy spojrzenia na ludzi młodych. O ile Jan Paweł II wyraźnie i często dawał do zrozumienia, że młodzież jest przyszłością społeczeństwa czy Kościoła, o tyle Franciszek zauważa, że nie można się do takiego spojrzenia ograniczać. Wynika to z przekonania, że młodzi są również terażniejszością i już teraz ubogacają swoim wkładem środowiska, w których są obecni. Znamienny w tym kontekście jest tytuł trzeciego rozdziału adhortacji: „Jesteście dniem dzisiejszym Boga”⁶⁶. Oba te spojrzenia, jedno skierowane ku przyszłości i drugie, skupione na terażniejszości, nie wykluczają się, raczej uzupełniają i sprawiają, że można spojrzeć na młodzież w integralny sposób.

Oczywiście obok uniwersalnych kwestii związanych z czasem młodości pojawiają się i takie, które są „znakiem czasu”. Dzisiaj niewątpliwie jest to sytuacja

⁶¹ KKK 2113.

⁶² CV 17; por. św. Augustyn, *Wyznania*, tłum. Z. Kubiak, Kraków 2009, X, 27, s. 308.

⁶³ Zob. Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Częstochowa 2018, s. 97.

⁶⁴ CV 248.

⁶⁵ Zob. CV 68.

⁶⁶ Zob. CV 64.

złożoności i pluralizmu jako kontekst formowania dojrzałej wiary⁶⁷, a także coraz większe zakorzenienie młodych ludzi w kulturze cyfrowej⁶⁸. Nie powinno zatem dziwić, że i troska Kościoła o młodzież będzie skupiała się na powyższych zagadnieniach, a także i na tych, które pojawią się i staną się istotne w życiu młodych ludzi.

Streszczenie

Św. Jan Paweł II słusznie jest nazywany papieżem młodzieży. Wielokrotnie spotykał się z ludźmi młodymi, przemawiał do nich, towarzyszył ich drodze ku dorosłości. Kwintesencją myśli Jana Pawła II do młodych jest list *Parati semper*. Został on oparty na ewangelicznej historii spotkania i rozmowy Jezusa z bogatym młodzieńcem. Wiele myśli zawartych w liście, takich jak ukazanie bogactwa młodości, wartości stawiania pytań egzystencjalnych, potrzeby rozeznawania swojego powołania, wartości nauki i pracy, potrzeby samowychowania i bycia człowiekiem sumienia, nie straciło nic ze swojej aktualności. Są one obecne i we współczesnym nauczaniu Kościoła do młodzieży, chociażby w tym, które jest owocem synodu poświęconego młodzieży, a więc zawartego w adhortacji papieża Franciszka *Christus vivit*. Dwie nowe istotne myśli, które się pojawiają w tym nauczaniu, to zwrócenie uwagi na pluralizm światów ludzi młodych oraz na to, że obok mówienia o młodzieży jako o nadziei na przyszłość, trzeba również zwrócić uwagę na ich znaczenie dla teraźniejszości.

Słowa kluczowe: Jan Paweł II, młodzież, powołanie, pytania egzystencjalne.

Summary

St. John Paul II is rightly called the Pope of Youth. He met young people many times, spoke to them, accompanied them on their way to adulthood. The essence of John Paul II's thoughts to young people is the letter *Parati semper*. It was based on the Gospel story of Jesus' encounter and conversation with a rich young man. Many of the ideas contained in the letter, such as showing the richness of youth, the value of posing existential questions, the need to discern one's vocation, the value of study and work, the need for self-education and being a person of conscience, have lost none of their topicality. They are present also in the contemporary teaching of the Church to young people, for example in the one that is the fruit of the synod dedicated to youth, and thus included in the exhortation of Pope Francis *Christus vivit*. Two important new ideas that emerge in this teaching are drawing attention to the pluralism of the worlds of young people and the fact that, in addition to talking about youth as hope for the future, it is also necessary to pay attention to their importance for the present.

Keywords: St. John Paul II, youth, vocation, existential questions.

⁶⁷ Zob. R. Mazur, *Katecheza w sytuacji pluralizmu i złożoności według Dyrektorium o katechizacji*, „Studia Katechetyczne” 17 (2021), s. 173-188; por. DK 320-325.

⁶⁸ Zob. B. Bilicka, *Nauczanie religii w kulturze cyfrowej*, „Teologia i człowiek” 55 (2021) 3, s. 9-21.

Riassunto

S. Giovanni Paolo II è chiamato il Papa della Gioventù. L'essenza del pensiero di Giovanni Paolo II ai giovani è la lettera Parati sempre. Era basato sulla storia evangelica dell'incontro e della conversazione di Gesù con un giovane ricco. Molte delle idee contenute nella lettera, come mostrare la ricchezza dei giovani, il valore di porre domande esistenziali, la necessità di discernere la propria vocazione, il valore dello studio e del lavoro, la necessità di autoeducazione e di essere persona di coscienza, non hanno perso nulla della loro attualità. Sono presenti anche nell'insegnamento contemporaneo della Chiesa ai giovani, ad esempio in quello che è frutto del sinodo dedicato ai giovani, e così incluso nell'esortazione di papa Francesco *Christus vivit*. Due nuove riflessioni che emergono in questo insegnamento richiamano l'attenzione sul pluralismo dei mondi dei giovani e sul fatto che, oltre a parlare dei giovani come speranza per il futuro, è necessario prestare attenzione anche alla loro importanza per il presente.

Parole chiavi: Giovanni Paolo II, gioventù, vocazione, interrogativi esistenziali.

Bibliografia

- Augustyn św., *Wyznania*, tł. Z. Kubiak, Kraków 2009.
- Bilicka B., *Nauczanie religii w kulturze cyfrowej*, „Teologia i człowiek” 55 (2021) 3, s. 9-21.
- Bujak J., *Relacja wolności ludzkiej i prawa Dekalogu w myśli Jana Pawła II*, w: *Dziesięć słów. Aktualność nauczania św. Jana Pawła II w 30. Rocznicę IV Pielgrzymki do Ojczyzny*, red. R. Mazur, Kielce 2021, s. 69-88.
- Cekiera R., *Cyfrowi apateiści? Szkic do socjologicznego portretu religijności młodych Polaków*, w: *Młodziż wobec wiary i powołania*, red. A. Draguła, Szczecin 2020, s. 49-72.
- Chrostowski W., *Dekalog*, Kraków 2020.
- Chrostowski W., *Papież – Pielgrzym. Jan Paweł II na znaczkach pocztowych świata*, Warszawa 1991.
- Fausti S., *Rozważaj i głoś Ewangelię. Katecheza narracyjna Ewangelii według św. Marka*, Kraków 2002.
- Fausti S., *Wspólnota czyta Ewangelię według św. Mateusza*, Częstochowa 2007.
- Jan Paweł II, *Homilia we Mszy św. na Placu Zwycięstwa*, w: *Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*, red. S. Dusza, F. Mąkinia, Poznań-Warszawa 1979, s. 19-24.
- Jan Paweł II, *List do młodych całego świata Parati semper z okazji międzynarodowego roku młodzieży (31.03.1985)*, w: *Święty Jan Paweł II, Benedykt XVI, Franciszek do młodzieży (1979-2015)*, red. M. Dąbrowska, A. Piętka, Poznań 2015, s. 20-59.
- Jan Paweł II, *Orędzie Wielkanocne*, „L'Osservatore Romano”, ed. polska, 4-5 (1985), s. 12.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży akademickiej*, Warszawa, 3 czerwca 1979 r., w: *Święty Jan Paweł II, Benedykt XVI, Franciszek do młodzieży (1979-2015)*, red. M. Dąbrowska, A. Piętka, Poznań 2015, s. 549-553.
- Jan Paweł II, *Przemówienie podczas spotkania z młodzieżą*, Kraków-Skałka, 8 czerwca 1979, w: *Święty Jan Paweł II, Benedykt XVI, Franciszek do młodzieży (1979-2015)*, red. M. Dąbrowska, A. Piętka, Poznań 2015, s. 553-560.

- Jan Paweł II, *Przemówienie przygotowane na spotkanie z młodzieżą (niewygaszone)*, Kraków-Skałka, 8 czerwca 1979, w: *Święty Jan Paweł II, Benedykt XVI, Franciszek do młodzieży (1979-2015)*, red. M. Dąbrowska, A. Piętka, Poznań 2015, s. 560-564.
- Jan Paweł II, *Przesłanie – Lednica2002*; źródło: <https://adonai.pl/jp2/?id=20> [dostęp 22.06.2022].
- Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 2002.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Częstochowa 2018.
- Mazur, *Katecheza w sytuacji pluralizmu i złożoności według Dyrektorium o katechizacji*, „Studia Katechetyczne” 17 (2021), s. 173-188.
- Mazur R., *Młodzież adresatem katechezy*, w: *Leksykon katechetyczny*, red. J. Kochel, J. Kostorz, Kielce 2022, s. 436-438.
- Mazur R., *Nauczanie religii chaosie aksjonormatywnym współczesnego świata*, „Studia Paedagogica Ignatiana” 21, 4 (2018), s. 107-121.
- Mazur, *Powołanie w nauczaniu religii młodzieży szkół ponadpodstawowych*, w: *Młodzież wobec wiary i powołania*, red. A. Draguła, Szczecin 2020, s. 255-277.
- Muskus D., *Kościół w Polsce przygotowuje Światowe Dni Młodzieży*, „Studia Katechetyczne” 11 (2016), s. 21-33.
- Niewęglowski J., *Jan Paweł II i młodzież*, „Seminare” 23 (2006), s. 319-333.
- Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, Kielce 2020.
- Rozen B., *Pierwszy katecheta Kościoła Jan Paweł II – uczy, jak żyć*, „Studia Warmińskie” XXXVIII (2001), s. 273-282.
- Rzeszowski W., *Powołanie jako dialog*, „Pastores” 30, 1 (2006), s. 51-57.
- Skreczko A., *Świadectwo życia chrześcijańskiego w nauczaniu Jana Pawła II skierowanym do młodzieży*, „Studia Theologica Varsaviensia” 45/1 (2003), s. 85-103.
- Smoliński L., *Św. Jan Paweł II. Papież rodziny*, Kraków 2020.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, Poznań 2008, s. 144-263.
- Sutor J., *Jan Paweł II – wielki ambasador pokoju, pojednania i sprawy polskiej*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 111, 3 (2006), s. 119-132.
- Światowe Dni Młodzieży – Częstochowa 1991*; źródło: <https://jp2online.pl/publikacja/swiatowe-dni-mlodziezy-czestochowa-1991;UHVibGljYXRpb246NzA=> [dostęp 28.06.2022].
- Tkocz E., *Formacyjny wymiar Światowych Dni Młodzieży*, „Studia Katechetyczne” 11 (2015), s. 35-45.
- Tomasik H., *Światowe Dni Młodzieży jako wydarzenie katechetyczne*, „Studia Katechetyczne” 11 (2015), s. 11-20.
- Tomasik P., *Dekalog we katechezie*, w: *Dziesięć słów. Aktualność nauczania św. Jana Pawła II w 30. Rocznicę IV Pielgrzymki do Ojczyzny*, red. R. Mazur, Kielce 2021, s. 11-37.
- Wadowski J., *Pytania egzystencjalne jako droga do wiary w świetle encykliki „Fides et ratio”*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 11, 1 (2003), s. 167-178.
- Wieczorne spotkania na Franciszkańskiej*; https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/inne/8pl_franciszkańska_16082002.html [dostęp 24.06.2022].

Wy jesteście moją nadzieją. Słowa Jana Pawła II do młodzieży całego świata, red. D. Alimenti, A. Michelini, Łódź 1983.

O autorze

Ks. Radosław MAZUR – kapłan diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, adiunkt w katedrze Teologii Praktycznej Instytutu Nauk Teologicznych Uniwersytetu Szczecińskiego, wykładowca katechetyki w Wyższym Seminarium Duchownym i w Instytucie Teologicznym w Koszalinie, konsultor Komisji Wychowania Katolickiego KEP.